

ASMENINIAI KNYGŲ RINKINIAI KAUNO UNIVERSITETO BIBLIOTEKOJE 1923—1950 METAIS

Lietuvos bibliotekų istorijai tirti labai svarbūs jų fondai. Kauno universiteto bibliotekos veikla nesulaukė platesnės analizės. Neapžvelgta ir jos fondų sudėtis bei komplektavimo raida. Čia buvo sukaupti unikalūs knygų, rankraščių, kartografijos fondai. Statistinių duomenų apie jų sudėtį buvo paskelbta bibliotekos gyvavimo laikotarpiu. Dalis retų spaudinių bei V. Biržiškos, E. Jagomasto ir J. Tumo-Vaižganto asmeninių bibliotekų rinkiniai buvo aptarti knygotyros ir bibliotekinėje spaudoje. Šiame straipsnyje apžvelgsime Kauno universiteto bibliotekoje (toliau — KUB) buvusių asmeninių knygų rinkinių patekimo sąlygas, sudėtį bei jų reikšmę bibliotekos veiklai.

KUB įsteigta 1923 m. sausio 1 d.¹ Pirmosiomis žiniomis apie bibliotekos veiklą galima laikyti 1923 m. kovo mėn. dienraštyje „Lietuva“ pasirodžiusį bibliotekos komisijos kreipimąsi į Lietuvos visuomenę dėl materialinės paramos besikuriančiai universiteto bibliotekai. Per visą šios bibliotekos gyvavimą ją lydėjo visuomenės dėmesys. Savo veiklą biblioteka pradėjo turėdama keturiasdešimt knygų. Šis turtas tilpo vienoje spintoje. Po metų bibliotekoje jau buvo 28 187 leidiniai². Tokį spartų KUB fondų augimą lėmė užsienio lietuvių, pasaulio aukštųjų mokyklų mokslininkų ir Lietuvos visuomenės parama. Bibliotekos fondai gausėjo aukų ir dovanų pagrindu. Išskirtini knygų rinkiniai iš asmeninių bibliotekų. Jie daugiausia sudarė pirmojo KUB veiklos dešimtmečio fondus.

Pirmaisiais metais KUB fondų branduoliu tapo vokiečių kalbininko ir baltisto, Karaliaučiaus universiteto profesorius A. Becenbergeris (1851—1922) asmeninė biblioteka. Ją jau anksčiau nupirko Lietuvos švietimo ministerija Centriniam valstybės knygynui, bet vėliau perdavė KUB. Kaina, sumokėta už šį rinkinį (4 608 egz.), buvo 4 676 auksiniai, o tai nesudarė nė dalies tikrosios jo vertės³. A. Becenbergerio bibliotekoje buvo surinkti indoeuropeistikos, baltų kalbotyros, kultūros istorijos veikalai. KUB ji buvo ypač svarbi savo lituanistiniais leidiniais. Tuo metu buvo žinomi tik 2 egz. D. Kleino gramatikos (1653). Vieną iš jų turėjo A. Becenbergeris. Ši knyga dabar saugoma Vilniaus universiteto bibliotekoje. A. Becenbergeris sukaupe daugelį lietuvių kalbos žodynų. Bibliotekoje buvo reikšmingų lietuvių kalbos mokslo darbų. Surinktos S. Daukanto, A. Sleicherio, A. Baranausko, K. Būgos knygos, J. Basanavičiaus, A. ir J. Juškų tautosakos leidiniai. A. Becenbergeris įsigijo L. Rėzos, G. H.

¹ Lietuvos universiteto veikimo apyskaita 1922.II.16.—1924.VI.15. — K., 1924. — P. 18.

² Ten pat. — P. 22.

³ Vilnonytė V. Lietuvos TSR valstybinė respublikinė biblioteka. 1919—1940. — V., 1984. — P. 46.

F. Neselmano, A. Sleicherio, L. Pasargės parengtus Donelaičio „Metų“ leidimus ir vertimus, L. Ivinskio kalendorius bei vėlesnio laikotarpio lietuvių autorių knygų. Bibliotekoje buvo tęstinių mokslo leidinių. Tarp jų — paties A. Becenbergerio redaguotas „Beiträge zur Kunde der Indogermanischen Sprachen“ (1877—1906) bei kiti⁴. Rinkinys apėmė 1653—1921 m. išleistus spaudinius. 1923 m. P. Galaunė A. Becenbergerio knygomis sukūrė specialų ekslibrisą. Po 1950 m., uždarius Kauno universitetą, šis vertingas rinkinys išsisklaidė po Vilniaus ir Kauno bibliotekas.

1930 m. birželio mėn. KUB gavo iš Kauno vokiečių knygyno savininko V. Fišerio vieną didžiausių dovanų — 7 875 knygų rinkinį⁵. Jį sudarė nupirkta grafų Tiškevičių Raudondvario bibliotekos dalis. Rinkinys buvo įvertintas 100 000 litų. Birželio 15 d. KUB įvyko iškilmingas knygų perdavimas, dalyvaujant universiteto vadovybei, bibliotekos darbuotojams ir žurnalistams. V. Fišeris įteikė rektoriui dovanojimo dokumentą, kuriame buvo rašoma: „Tai padaryti paskatino mane noras, kad ši vertinga biblioteka pasiliktų Lietuvos kraštui ir jo universitetui“. V. Fišeris buvo veiklus Lietuvių-vokiečių draugijos narys. Jam buvo artimi lietuvių kultūros reikalai. KUB jau anksčiau ketino įsigyti Raudondvario biblioteką, bet savininkai nenorėjo, kad ji patektų į lietuvių rankas. Grafų Tiškevičių biblioteką pasižymėjo vertingais įvairiakalbais XVI—XIX a. leidiniais. Prieš Pirmąjį pasaulinį karą joje buvo per 20 000 knygų. Apie 2/3 bibliotekos Tiškevičiai išvežė į užsienį. V. Fišerio dovanotame rinkinyje buvo ir retenybių. Tarp jų — Aristotelio „Problematika“ (1549), E. Roterdamičio „Epistolarum libri“ (1642), G. Galilėjaus „Sydereres nuntius“ (1670) ir kitos knygos. Rinkinyje nebuvo tik lietuviškų leidinių. Dalis šios bibliotekos lenkiškų knygų buvo užregistruota Estreicherio „Lenkų bibliografijoje“. Duomenis apie jas Estreicheriui siuntinėjo grafienė R. Tiškevičienė⁶. Raudondvario biblioteka turėjo kelis knygos ženklus — ekslibrisus ir knygos antspaudus. Vienas jų buvo specialiai skirtas žymėti dubletus. Šis rinkinys praturtino KUB retais leidiniais. 1930 m. jis sudarė 1/7 visų KUB fondų.

Didelė ir vertinga biblioteka bei paveikslų galerija garsėjo grafų Kosakovskių dvaras Vaitkuškyje (Ukmergės raj.). Ši biblioteka XX a. pradžioje turėjo 12 000 egz. knygų ir rankraščių įvairiomis kalbomis⁷. 1919—1922 m. po žemės reformos buvo surinkti daugelio Lietuvos dvarų bibliotekų likučiai. Dauguma Vaitkuškio dvaro bibliotekos knygų pateko į Centrinį valstybės knygyną. Į čia iš minėto dvaro bei Alantos suvežta 1 396 egz.⁸ 1935 m. keli šimtai knygų buvo perduota KUB. Tai rodo šios bibliotekos inventorius knyga. Perduotame rinkinyje buvo svarbių liuanistikos leidinių. Rinkinys pasižymėjo knygos ženklų įvairove. Kauno technologijos universiteto (buvusio Politechnikos instituto) bibliotekoje išlikusiose knygose aptikti 3 superekslibrisai, 3 ekslibrisai ir 6 knygos

⁴ Vilnonytė V. Lietuvos TSR valstybinė ... — P. 47.

⁵ Pr. Ra. Didelė dovana mūsų Vytauto Didžiojo universitetui // Lietuvos aidas. — 1930. — Birž. 17. — Nr. 135 (916). — P. 5.

⁶ Zukas V. Lietuvių bibliografijos istorija: (Iki 1940 m.). — V., 1983. — P. 62.

⁷ Kisarauskas V. Lietuvos knygos ženklai 1518—1918. — V., 1984. — P. 59.

⁸ Vilnonytė V. Lietuvos TSR valstybinė ... — P. 41.

antspaudai, sukurti XVIII—XX a. pradžioje. Jie priklausė keliems Kosakovskių giminės asmenims.

1933 m. testamentu J. Tumas-Vaižgantas paliko KUB asmeninę biblioteką⁹. Vaižganto muziejaus inventoriaus knygoje užregistruoti 1 879 vienetai: 1 475 knygos ir 404 periodinių leidinių komplektai. 1934 m. balandžio 29 d. KUB buvo atidarytas Vaižganto muziejus. Vienoje iš trijų jo patalpų buvo sudėti rašytojo baldai ir visa biblioteka. J. Tumo-Vaižganto bibliotekos komplektavimo šaltiniai ir sudėtis plačiau aptarti atskirame darbe¹⁰. Čia tenkinsimės keletu bendrų pastabų. J. Tumas-Vaižgantas jau 1923 m., įkūrus KUB, prisidėjo prie jos fondų organizavimo. Jis padovanojo 552 knygas¹¹. Vaižganto bibliotekoje pagrindinę vietą užėmė humanitarinių mokslų leidiniai. Juos rašytojas surinko 1918—1933 m. Biblioteka skirta rašytojo, kritiko ir publicisto poreikiams tenkinti. Vaižgantas gilinosi į lietuvių kalbos ir literatūros mokslo, literatūros istorijos klausimus. Daug dėmesio skyrė klasikinei ir tuometinei grožinei literatūrai. Čia buvo knygų apie religijos santykį su visuomene, istorija ir filosofija. Susikaupė nemažai XIX—XX a. kalendoriai, informacinių leidinių. Bibliotekoje buvo 135 pavadinimų periodiniai leidiniai. Vaižgantas komplektavo XIX—XX a. lietuvių periodiką, išleistą ir Lietuvoje, ir užsienyje. Bibliotekos knygos buvo žymimos 2 ekslibrisais ir knygos antspaudu. Biblioteka išsiskiria knygų autorių ir vertėjų dedikacijų gausumu. Vaižganto biblioteka, buvusi KUB, beveik visa išliko iki šių dienų. Kauno technologijos universiteto bibliotekoje saugoma 1 020 leidinių. Jie sudaro atskirą J. Tumo-Vaižganto fondą.

Į KUB pateko ir žymaus lietuvių bibliografo bei ilgamečio šios bibliotekos vadovo V. Biržiškos asmeninės bibliotekos rinkinys. 1944 m. V. Biržiškai išvykus iš Lietuvos, biblioteka buvo perkelta į KUB. Jos inventoriaus knyga rodo, kad rinkinio knygos sutvarkytos 1948—1950 m. Remiantis V. Biržiškos asmeninės bibliotekos knygomis, esančiomis Kauno technologijos universiteto bibliotekoje, buvo paskelbta platesnė rinkinio apžvalga¹². Bibliotekos komplektavimas buvo susijęs su V. Biržiškos bibliografijos, spaudos istorijos tyrinėjimo bei pedagoginiu darbu. Čia surinkti reikšmingi spaudos ir bibliotekų istorijos veikalai, bibliografijos mokslo literatūra visomis kalbomis. V. Biržiška turėjo retų XVI—XVIII a. spaudinių, išleistų Aldų, Elzevirų leidyklose bei Vilniaus akademijos spaustuviėje. Svarbi vieta tenka pedagogikos ir švietimo istorijos, teisės, istorijos, meno literatūrai. Mažiau V. Biržiškai rūpėjo grožinės literatūros knygos. Iš viso į KUB pateko per 2 000 leidinių. Bibliotekos knygos buvo žymimos 2 ekslibrisais, sukurtais P. Galaunės ir V. Kosciuškos.

Iš KUB padovanojų asmeninių rinkinių išsiskiria V. ir A. Gintilų,

⁹ Merkelis A. Juozas Tumas-Vaižgantas. — K., 1934. — P. 363—366.

¹⁰ Lietuvninkaitė N. Juozo Tumo-Vaižganto asmeninė biblioteka // Knygotyra. — 1988. — Nr. 16(23). — P. 49—57.

¹¹ Lietuvos universiteto apyskaita. 1922—1924. — K., 1925. — P. 23.

¹² Lietuvninkaitė N. Vaclovo Biržiškos asmeninės bibliotekos knygos A. Sniečkaus politechnikos institute bibliotekoje // Knygotyra. — 1986. — Nr. 14(2). — P. 69—75.

gyvenusių Bydgoščiujė (Lenkija), lituanikos leidinių biblioteka¹³. Gintilai surinko 1 000 egz. įvairiakalbių knygų apie Lietuvą. Jų bibliotekoje buvo knyga, įsigyta netgi iš Kinijos, — kinų kalba parašyta Lietuvos istorija. V. Gintila, grįžęs į Lietuvą, rinkinį padovanojo KUB. Per 400 egz. XVIII—XX a. rinkinio knygų dabar saugoma Kauno technologijos universiteto bibliotekoje. Galima teigti, kad didžiausią Gintilų rinkinio dalį sudarė istorijos knygos, išleistos XIX—XX a. Lenkijoje.

1930 m. iš buvusios lietuvių kultūros veikėjo St. Didžiulio (1850—1927) asmeninės bibliotekos nupirktas per 300 lietuviškų knygų rinkinys¹⁴. Gautos knygos papildė KUB lituanistikos skyrių. Rinkinyje buvo K. Sirvydo trikalbio žodyno 1677 m. (2 egz.) ir 1713 m. (1 egz.) leidimai, J. Jaknavičiaus Evangelija (1690) bei daugelis spaudinių, išleistų lietuviškos spaudos draudimo metais. St. Didžiulio asmeninės bibliotekos knygomis naudojosi V. Biržiška, rengdamas „Lietuvių bibliografiją“ (1924—1939).

1942 m. KUB fondus papildė per 200 leidinių ir dalis archyvo, priklausiusio Mažosios Lietuvos knygų leidynei ir bibliofilui E. Jagomastui (1870—1941). Detaliau su šio rinkinio sudėtimi jau supažindino „Bibliotekų darbas“¹⁵. KUB inventoriaus knygoje E. Jagomasto rinkinys užregistruotas kaip Vilniaus universiteto dovana. Rinkinį sudarė XVII—XX a. knygos. Dauguma jų — reti lietuviški spaudiniai, išleisti Mažajoje Lietuvoje, Prancūzijoje ir JAV. E. Jagomasto knygos praturtino KUB lietuviškų spaudinių fondą. Net ir dabar dalis šių išlikusių knygų — kol kas vieninteliai žinomi egzemplioriai, esantys Lietuvoje. Knygos buvo pažymėtos E. Jagomasto knygos antspaudu lietuvių arba vokiečių kalbomis.

Išsiskiria architekto A. Mošinskio (1905) padovanotas leidinių rinkinys. A. Mošinskis buvo sukaupęs daug senų Lietuvos žemėlapių, XVII—XX a. lituanikos knygų bei smulkių spaudinių. Tarp jų — XVII—XVIII a. prūsų karalių įsakymų rinkinys kaimiečiams, išleistas lietuvių ir vokiečių kalbomis. Pats architektas taip rašė apie savo ryšį su KUB: „Dar studentavimo laikais buvau bibliofilu — rinkdavau retas knygas užsienio antikvariatuose, Paryžiuje, Berlyne, Venecijoje, Florencijoje, ir atveždavau jas dovanų mūsų tėvų senam draugui, Kauno universiteto bibliotekos direktoriui profesoriui Vlacvui Biržiškai. Tai buvo knygos vienokiu ar kitokiu atžvilgiu surištos su Lietuva — kaip dabar priimta vadinti „Lituanica“. Taip ne viena reta ar sena knyga Kauno universiteto bibliotekoje yra su mano ekslibrisu“¹⁶. KUB inventoriaus knyga rodo, kad dalis A. Mošinskio rinkinio buvo nupirkta. Iš

¹³ Dovanos VDU bibliotekai // Studentų dienos. — 1939. — Gruod. 15. — Nr. 18(47). — P. 8.

¹⁴ Dovanos Lietuvos universiteto bibliotekai // Bibliografijos žinios. — 1930. — Nr. 4. — P. 124.

¹⁵ Lietuvninkaitė N. Knygos iš E. Jagomasto bibliotekos // Bibliotekų darbas. — 1968. — Nr. 7. — P. 31.

¹⁶ Mošinskis A. Tyla kabinetinio mokslininko ryžtas: Kaip prof. Vlacovas Biržiška išgelbėjo vertingas knygas nuo sunaikinimo // Draugas (JAV). — 1984. — Liepos 21. — P. 3.

viso iš A. Mošinskio įsigyta per 700 leidinių. Jie žymimi 2 ekslibrisais, sukurtais XX a. pirmoje pusėje.

1935 m. KUB įsigijo dar vieną mokslinės bibliotekos rinkinį. Jis buvo nupirktas iš suomių tautosakininko, Helsinkio universiteto profesoriaus A. R. Niemio (1869—1931) palikuonių. A. R. Niemiui buvo suteiktas ir Kauno universiteto lietuvių filologijos garbės daktaro vardas. Rinkinį sudarė per 900 XIX—XX a. leidinių. Jame buvo lietuvių kalbos mokslo darbų, pasirodžiusių XIX a. Dauguma rinkinio knygų išleistos vokiečių kalba. Tarp jų — Helsinkio mokslų akademijos tęstiniai mokslo darbai. KUB fondai pasipildė svarbia filologijos literatūra. A. R. Niemio knygos buvo žymimos knygos antspaudu.

KUB atiteko kalbininko K. Būgos (1879—1924) asmeninė biblioteka. Po K. Būgos mirties Lietuvos švietimo ministerija pardavė ją KUB. Rinkiny pasizymėjo moksliniais kalbotyros darbais bei retais lietuviškais spaudiniais. Kalbininko bibliotekoje buvo J. Morkūno Postilė (1600). K. Būga turėjo lietuvių kalbos tyrinėtojo Pilypo Ruigio (1675—1749) mokslinius darbus. 1747 m. buvo išleisti „Lietuvių kalbos kilmės, esmės ir savybių tyrinėjimas“ bei lietuvių-vokiečių ir vokiečių-lietuvių kalbų žodynas. Tais pačiais metais Pilypo Ruigio sūnus Povilas išleido lietuvių kalbos gramatiką. K. Būgos bibliotekoje buvo K. Klimavičiaus lietuviškas katekizmas (1767), keli M. Olševskio „Bromos atvertos ing viečnastj“ XVIII a. leidimai.

1934 m. kartu su kitais fondais iš Centrinio valstybės knygyno į KUB buvo perduoti leidiniai iš Veprių dvaro savininko M. Platerio bibliotekos. Šią 2500 egz. biblioteką Centrinis valstybės knygynas įsigijo 1919 m.¹⁷ Ji pasižymėjo lituanikos ir informacinių leidiniais. Šioje bibliotekoje buvo ir S. Daukanto rankraštis „Darbai senųjų lietuvių ir žemaičių“, priklausęs lietuviškos knygos istorikui J. Plateriui. Jį KUB įsigijo savo veiklos pradžioje. Tarp KUB perduotų knygų buvo A. Gvanjino, M. Kromerio, M. Strykowskio istorinės kronikos, išleistos XVIII a. viduryje. J. Plateriui priklausė ir 1693 m. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės Statuto leidimas.

1937 m. nemažą dalį savo vertingos asmeninės bibliotekos pasiūlė padovanoti J. Saulys (1879—1948). Tuo metu jis dirbo diplomatinį darbą Berlyne. Knygų atrinkti ir sutvarkyti buvo išvykusi KUB darbuotoja M. Čilvinaitė¹⁸. Čia ji aptiko retų lietuviškų knygų, įsigytų Vokietijoje.

Užsienio reikalų ministerijos pastangomis 1923 m. į KUB pateko žinomo lietuvių bibliografo S. Baltramaičio (1841 — apie 1918) asmeninės bibliotekos likučiai¹⁹. Šiai bibliotekai apibūdinti trūksta žinių, tačiau aišku, kad ji priklausė turtingiausioms XIX a. pabaigos — XX a. pradžios asmeninėms bibliotekoms²⁰. Didžiausią dėmesį S. Baltramaitis skyrė se-

¹⁷ Vilnonytė V. Lietuvos TSR valstybinė ... — P. 44.

¹⁸ Dovanos Universiteto bibliotekai // V. D. Universiteto žinios. — 1937. — Nr. 9—10. — P. 284.

¹⁹ Lietuvos universiteto veikimo ... — P. 23.

²⁰ Zukas V. S. Baltramaičio biblioteka // Bibliotekinėtystės ir bibliografijos klausimai. — V., 1964. — P. 215.

najai lietuviškai knygai. Tam skatino rengiami lietuvių bibliografijos darbai. S. Baltramaičio rinkinys papildė KUB lituanistikos fondą.

Mirus kalbininkui J. Jablonskiui (1860—1930), jo šeima 1930—1931 m. perdavė KUB asmeninės profesoriaus bibliotekos liekanas²¹. Ši biblioteka buvo sunaikinta Pirmojo pasaulinio karo metu. Perduotame 42 egz. rinkinyje — retas K. G. Milkaus giesmynas (1806). Įdomi šios knygos istorija. Bankrutavęs spaustuvininkui, beveik visas giesmyno tiražas buvo atiduotas makulatūrai²². Šiuo metu Lietuvoje žinomi tik du K. G. Milkaus giesmyno egzemplioriai.

Kovotojas už lietuvių kalbos teises spaudos draudimo metais kun. St. Stakelė padovanojo KUB didelę dalį savo bibliotekos²³. Joje buvo retų lietuviškų knygų, išleistų XX a. pradžioje panaikinus lietuviškos spaudos draudimą. KUB tuo metu tokių leidinių turėjo nedaug, todėl St. Stakelės rinkinys labai papildė jos fondus. Kartu su knygomis bibliotekai perduoti keli XVII—XIX a. religinio turinio rankraščiai. Rinkinyje buvo per 600 egz. leidinių, kurie užregistruoti 1928 m. KUB inventoriaus knygoje.

1937 m. tautosakos rinkėjo ir leidėjo H. Sojaus (1845—1937) sūnus padovanojo KUB retų lietuviškų knygų, buvusių tėvo asmeninėje bibliotekoje²⁴, tarp jų — J. Bretkūno Postilę (1591), keletą S. Daukanto knygų bei A. Vijūko-Kojelavičiaus „Lietuvos istoriją“ (1650). Universiteto rektorius už šią vertingą dovaną nusiuntė V. Sojui padėką.

Amerikos lietuvių visuomenė nupirko ir perdavė KUB publicisto ir literato J. Ziliaus Zilinsko (1870—1932) asmeninę biblioteką²⁵. Joje buvo nemažai lietuviškų knygų. J. Zilius pasižymėjo ir kaip bibliografas. Savo asmeninės bibliotekos knygomis jis naudojosi rengdamas lietuviškų knygų, išleistų JAV iki 1900 m., rodyklę. J. Ziliaus biblioteka buvo įvertinta 50 000 litų.

Dar vienas asmeninis knygų rinkinys, gautas iš JAV, buvo žinomo spaudos draudimo metų lietuviškų knygų leidėjo P. Mikolainio (1868—1934) knygos ir periodiniai leidiniai. Jį sudarė 348 vienetai²⁶.

Visuomenės veikėjas ir spaudos darbuotojas J. Sirvydas (1875—1935) padovanojo KUB nemažą rinkinį lietuviškų knygų, išleistų XX a. pirmoje pusėje JAV, bei įvairios mokslinės literatūros užsienio kalbomis²⁷.

KUB atiteko dvi medicinos mokslų bibliotekos. Universiteto Medicinos fakultetas jai padovanojo didelę dalį rašytojos G. Petkevičaitės-Bitės tėvo — gydytojo J. Petkevičiaus (1828—1909) medicinos bibliotekos. Šį

²¹ Vytauto Didžiojo-Universitetas. 1930—1931 mokslo metai. — K., 1931. — P. 80.
²² Dovanos Lietuvos universiteto bibliotekai // Bibliografijos žinios. — 1930. — Nr. 4. — P. 124.

²³ Kronika // Bibliografijos žinios. — 1930. — Nr. 4. — P. 125.

²⁴ Dovanos Universiteto bibliotekai // V. D. Universiteto žinios. — 1937. — Nr. 9—10. — P. 284.

²⁵ Stambesnės aukos // VDU kalendorius. 1932. — K., 1932. — P. 82—83.

²⁶ Lietuvos universiteto veikimo ... — P. 23.

²⁷ Dovanos VDU bibliotekai // Studentų dienos. — 1939. — Gruod. 15. — Nr. 18(47). — P. 8.

rinkinį sudarė 242 tomai²⁸. Profesorių brolių Biržiškų tėvas — Viekiškių miestelio gydytojas A. Biržiška (1855—1923) savo medicinos bibliotekai irgi paliko universitetui²⁹. Medicinos fakultetas šį rinkinį perdavė KUB.

Cia aptarti didesni asmeniniai knygų rinkiniai. KUB fondus papildė knygos iš daugelio asmeninių bibliotekų. Nemaža meno leidinių bibliotekai perdavė menotyrininkas P. Galaunė. Mokslinės literatūros fondus praturtino Kauno universiteto mokslininkai V. Cepinskis, Pr. Augustaitis, I. I. Lapo, K. Pakštas, Pl. Jankauskas ir kiti. Įvairiais būdais pateko kelių Lietuvos dvarų bibliotekų knygos, papildžiusios senųjų spaudinių kolekciją.

Asmeniniai knygų rinkiniai turėjo tiesioginę įtaką KUB fondų augimui. Vien pirmaisiais bibliotekos veiklos metais buvo paaukota ir padovanota per 20 311 leidinių (tarp jų keli asmeniniai rinkiniai), o nupirkta tik per 3 689 egz.³⁰ Kadangi komplektavimo lėšos buvo kuklios, daug reikė asmeninių rinkinių įsigijimo sąlygos. Jos bibliotekai buvo palankios — dauguma rinkinių padovanoti arba parduoti tik simboline kaina. Toks komplektavimo būdas galėjo pakenkti KUB fondų sudėčiai ir netekti savo kryptingumo, atitinkančio bibliotekos paskirtį ir tikslus. Galime teigti, kad KUB fondų mokslinė vertė nenukentėjo. Asmeninių rinkinių dėka biblioteka sukaupė pilniausią lietuviškų knygų rinkinį. Jo branduolį sudarė A. Becenbergerio, K. Būgos, St. Didžiulio, J. Ziliaus, E. Jagomasto ir kitų asmeninių bibliotekų knygos. Kartu gausėjo lituanikos fondas, kurio vertę didino V. ir A. Gintilų, A. Mošinskio, J. Saulio, A. Becenbergerio surinkti istorijos, filosofijos veikalai, susiję su Lietuva. Biblioteka įsigijo XV—XVIII a. retų spaudinių, išleistų žymiose pasaulio leidyklose. Lietuviškų knygų rinkinys skatino bibliotekos mokslinę veiklą. Šio rinkinio leidiniai padėjo prof. V. Biržiškai rengti lietuvių nacionalinę bibliografiją, tyrinėti spaudos istoriją. Visi KUB veiklos laikotarpiais įsigyti asmeniniai knygų rinkiniai prisidėjo prie universalių mokslinės bibliotekos fondų formavimo.

Kauno technologijos
universiteto biblioteka

Įteikta 1989 m. gegužės mėn.

НИИОЛЕ ЛЕТУВНИККАЙТЕ

ЛИЧНЫЕ СОБРАНИЯ КНИГ В БИБЛИОТЕКЕ КАУНАССКОГО УНИВЕРСИТЕТА 1923—1950 ГГ.

Резюме

В статье анализируются личные собрания книг, входившие в состав фондов библиотеки Каунасского университета.

²⁸ Lietuvos universiteto veikimo ... — P. 23.

²⁹ Lietuvos universiteto veikimo apyskaita. 1922—1927 m. — K., 1927. — P. 128.

³⁰ Ten pat.

Библиотека начала деятельность в 1923 г. с нескольких десятков книг, но уже через год имела 28 187 изданий. Важную роль сыграли поступившие в библиотеку личные собрания книг. Библиотека приобрела собрания из личных библиотек А. Веценбергера, К. Вуги, Ст. Диджюлиса, графов Тинкявичей, Ю. Тумаса-Вайжгантаса, В. Биржишки, А. Мошинскиса и других. Они составили основную часть фондов старопечатных и редких книг. Особо важное место заняли литовские издания XVI—XIX веков. Таким образом были созданы условия для успешной книговедческой и библиографической деятельности библиотеки.

NIJOLE LIETUVNINKAITE

**DIE PERSÖNLICHE BUCHSAMMLUNGEN IN DER BIBLIOTHEK
DER UNIVERSITÄT KAUNAS IM JAHRE 1923—1950**

Z u s a m m e n f a s s u n g

Der Artikel behandelt die persönliche Büchsammlungen, die zu den Beständen der Universitätsbibliothek Kaunas gehören.

Die Bibliothek begann ihre Tätigkeit in 1923 mit vierzig Büchern. Im Jahre 1924 hatte sie schon 28.187 Bände. Grosse Bedeutung hatten persönliche Büchsammlungen. Die Bibliothek erwarb die wertvolle Sammlungen von A. Bezenberger, K. Būga, St. Didžiulis, der Grafen Tiškevič, J. Tumas-Vaižgantas, V. Biržiška, A. Mošinskis und andere. Sie werden in die Bestände der Abteilung der alten und seltenen Bücher der Bibliothek überführt.

Besondere Stelle den Buchbestände der Bibliothek gehört den Drucken litauischen aus dem XVI—XIX Jahrhunderten. Sie ermöglichten eine wissenschaftliche und bibliographische Tätigkeit der Bibliothek.